

Coperta I: Sărbătorirea încoronării, la Alba Iulia, a regelui Ferdinand și a reginei Maria, după realizarea României Mari. Detaliu din fresca Ateneului Român.

Coperta IV: Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia, 1 noiembrie 1599. Pictură de Constantin Lecca.

Clapa I: Mircea cel Bătrân. Detaliu din fresca de la Mănăstirea Cozia.

Clapa IV: Ștefan cel Mare. Portret.

Editura Saeculum I.O.

ISBN 978-973-642-363-5

© Toate drepturile sunt rezervate Editurii Saeculum I.O.

Apostol Stan

ISTORIA ESENȚIALĂ A ROMÂNIEI

Din antichitate până astăzi

Editura Saeculum I.O.

2019

CUPRINS

<i>Prefață</i>	5
Capitolul 1 – Daco-romanii	9
Capitolul 2 – Întemeierea Țării Românești și a Moldovei	19
Capitolul 3 – Mircea cel Bătrân	30
Capitolul 4 – Alexandru cel Bun, Iancu de Hunedoara și Vlad Țepeș (1419–1453)	36
Capitolul 5 – Ștefan cel Mare.....	44
Capitolul 6 – Între Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul.....	50
Capitolul 7 – Mihai Viteazul.....	60
Capitolul 8 – Obsesia regatului Dacia.....	68
Capitolul 9 – Matei Basarab și Vasile Lupu.....	74
Capitolul 10 – Domnii români și asediul Vienei (1683).....	78
Capitolul 11 – Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir	83
Capitolul 12 – De la Școala Ardeleană la „revoluția“ lui Horea.....	91
Capitolul 13 – Regimul Fanariot (1711– 1821).....	97

Capitolul 14 – De la Tudor Vladimirescu la domniile pământene (naționale).....	104
Capitolul 15 – Epoca regulamentară (1830–1848).....	112
Capitolul 16 – Români ca națiune în revoluția de la 1848.....	124
Capitolul 17 – România mică (întemeiere) (1850–1866).....	142
Capitolul 18 – În căutarea unui principe străin.....	160
Capitolul 19 – România sub regele Carol I	171
Capitolul 20 – Români din Austro-Un-garia (1867–1914).....	198
Capitolul 21 – România Mare.....	205
Capitolul 22 – Anii interbelici (1920–1944).....	222
Capitolul 23 – România comunistă (1944–1989).....	251
Capitolul 24 – Decembrie 1989.....	288
Capitolul 25 – O minirevoluție anticomu-nistă (dec. '89 –13–15 iunie '90)....	309
Capitolul 26 – Între comunism și capi-talism (1990–1996).....	316
Capitolul 27 – Lansarea reformelor (1996–2000).....	321
Capitolul 28 – „Restaurație“ (PSD-ist) = (FSN-istă) (2000–2004).....	332
Capitolul 29 – „Dreptate și Adevăr“ (guvernarea 2004–2008).....	342
Capitolul 30 – Căderea în recesiune.....	355

Capitolul 31 – Guvernarea social-liberală (30 aprilie 2012–2015).....	365
Încheiere	377

Capitolul I

DACO-ROMANII

Românii ca națiune au primi strămoși îndepărtați ai istoriei lor pe daci. Ei sunt amintiți în izvoarele timpului ca ocupând un vast spațiu al Europei centrale și de sud-est, poziționați pe arcul Munților Carpați, fluviul Dunărea și Marea Neagră. Dacii sunt semnați în izvoare încă din secolul VII î.e.n. în Dobrogea, precum și în secolele următoare în nordul Dunării și zona Carpaților.

În plămădirea lor etnică și politică, dacii sau geții – cum îi numeau grecii – s-au interferat cu numeroase culturi și civilizații. Printre cele dintâi au fost ale tracilor, celților și sciților (Dobrogea), precum și cele greco-eleniste din orașele pontice. Pe plan politico-militar, ei sunt organizați în uniuni de triburi transformate într-un stat sub numele de Dacia. Printre conducători, în succesiune cronologică, au fost Dromihete și Oroles, apogeul atingându-l Burebista și Decebal în secolul I e.n.

În anul 335 î.e.n., Alexandru Macedon, pregătindu-se pentru războiul împotriva perșilor, efectua o expediție împotriva geților, spre a le evalua provocările războinice. În acea împrejurare, Alexandru Macedon traversa Dunărea, în zona vărsării Oltului. Soldații macedoneni pătrunși peste Dunăre au fost impresionați de holdele mari de grâu, și, printre altele, de grija femeilor de a-și proteja copiii din calea invadatorilor.

Sub Dromihete, geto-dacii constituiau o uniune tribală. În anii 293–292 î.e.n., ei se apără împotriva regatului Traco-macedonean condus de Lysimach. Regatul geto-dac se întărește, apoi, sub Burebista care îi încununa statalitatea. Era o societate stratificată, având în frunte o aristocrație, *tarabostes*, cu o majoritate de oameni liberi și puțini sclavi. Marele preot Deceneu, printre altele, avea și misiunea de a diminua consumul exagerat de vin din regat. Concomitent, statul se fortifica în Munții Orăștiei, cu

reședința la Sarmizegetusa, în jurul căreia se aflau cetățile Costești, Piatra Roșie, Blidarul, Faeragul etc.

Cu aspirații expansive, statul lui Burebista se angajază în expediții de cuceriri ce atingeau neamuri celtice, ale boilor și tauriscilor, până la Dunărea de jos și Slovacia; colonii grecești de pe litoralul pontic, dincolo de Dunăre etc. Acele războaie, mai cu seamă raiduri întreprinse pe un spațiu geografic întins, greu de controlat efectiv, atrăgeau atenția Romei. Un motiv pentru care Cezar își propusese să-l elimine din calea expansiunii lui. Cezar însă era asasinat în Senatul roman, la 44 î.e.n., dar regatul dacic rămânea în atenția urmașilor acestuia, Octavian și Antoniu, ambii angajați într-un război civil.

În expansiunea lor, supuneau Peninsula Balcanică, cu Grecia, Macedonia, Moesia, inclusiv Dobrogea, aceasta în anul 27 î.e.n., prin proconsulul Macedoniei, Crassus. Din acel moment Roma își fixa frontiera pe Dunăre.

Între timp, după potolirea contradicțiilor tribale, Dacia are în frunte pe regele Decebal pe care Dio Cassius îl descrie la modul superlativ: priceput la războaie, iscusit la fapte, viteaz în lupte și pentru romani un „potrivnic de temut“. Marele istoric A.D. Xenopol îl considera un geniu. Înaltele calități de comandant și strateg îi sunt demonstrate în războiul din anul 86 e.n. împotriva Romei. Pregătindu-i desfășurarea, Decebal își făcea aliați, obținându-le neutralitatea, din sarmați, bastarni, roxolani și chiar parți.

Cutezător, Decebal deschide chiar un război împotriva împăratului Domițian, în anul 86 e.n., printr-un atac asupra Moesiei, pe care o pustia, atacând castele și cetăți. Replica Romei? Trecerea Dunării de către grl. Fuscus care era bătut și ucis; împăratul Domițian era obligat să fugă, spre a se salva. Decebal însă nu mai posedea forțe proaspete. Accepta în anul 89 oferta Romei de pace, în schimbul statutului de rege clientelar.

Ce se întâmpla cu Dacia lui Decebal sub împăratul Traian? Așezată în Munții Orăștiei și dotată cu mine aurifere renumite, care puteau aproviziona vistieria imperială, Dacia trebuia cucerită. Ea devenise un obstacol în apărarea de către imperiu a frontierei

Dunării până la vărsarea în mare. De aici decizia împăratului Traian de a o cucerii. În primăvara lui 101, într-un moment când romanii atacau Banatul, dacii – uniți cu buri și sarmați – au trecut în sudul Dunării înaintând spre Dobrogea. Aici s-a desfășurat o mare bătălie, câștigată de romani cu mari pierderi umane, marcată de monumentul de la „Tropeaem Traiani“.

Dacia a fost cucerită în urma a două războaie sângeroase purtate între 101–102 și 105–106 de însuși împăratul Traian. Învins în cele două războaie, Decebal prefera sinuciderea decât viața în umilire și captivitate. Căci la finele războiului Dacia era transformată în provincie romană.

*

Pentru istoria românilor integrarea Daciei în cuprinsul Imperiului roman constituie o cotitură istorică. Frontiera marelui imperiu a fost transferată în stânga Dunării. Ceea ce a permis asimilarea treptată a regatului dacic nu numai prin administrație și armată (legiuni), ci și printr-o colonizare masivă. În atari condiții, limba, cultura, moravurile și întreaga civilizație dacică se topeau în creuzetul latin.

Daciei romane i s-a atribuit funcția de prim meterez împotriva atacurilor în valuri ale „barbarilor“ pornite dinspre Estul euro-asiatic. Erau mișcări și revărsări ale unor populații de stepă atrase de mirajul Imperiului Roman; îmboldite de dorința de a-i cucerii și asimila mari bucăți teritoriale.

În anul 271, împăratul Aurelian, incapabil a apăra cu succes Dacia devenită vulnerabilă intruziunii barbare, își retrăgea legiunile, administrația și o parte din locuitorii înstăriți, în partea dreaptă a Dunării. Se retranșa astfel pe cursul marelui fluviu până la vărsarea lui în Marea Neagră, menținând în stăpânire Dobrogea (Scithya Minor), cu reședința la Tomis (Constanța).

După 271, retragerea împăratului Aurelian, barbarii, ajunși pe pământul fostei Dacii romane, controlând și dominând politico-militar acel teritoriu, nu se sedentarizau niciodată deplin. Cauza o reprezenta faptul că cei mai înclinați să așeze aici temeliile unui alt stat nu reușeau pentru că ținta lor de căpetenie o constituia infiltrarea și stăpânirea unor părți din Imperiul roman

restrâns în dreapta Dunării. Un stat puternic și trainic la gurile Dunării devenea, pe de altă parte, de neînchegat în acel aproape un mileniu scurs după anul 271, abandonarea Daciei de către Roma.

Dacia rămânea deci secole în șir o poartă larg deschisă spre mirajul Occidental râvnit de puhoaiile de popoare de stepă care, după ce se războiau între ele, în cooperare sau chiar singure se lansau în atacuri dincolo de Dunăre, unele încheiate cu succes și chiar cu tratate de pace. Unii dintre acei barbari, plasați la vărsarea Dunării sau pe cursul mijlociu al acestui fluviu, căutau ocazia favorabilă pentru a ataca Imperiul chiar în inima lui. Este ceea ce s-a întâmplat la 476, când goții au cucerit Roma, marcând astfel prăbușirea Imperiului Roman de Apus. Partea lui răsăriteană cu capitala la Constantinopol, se menținea sub numele de Bizanț. Din acel moment, Bizanțul își asuma misiunea de a apăra civilizația romană și greacă pe linia Dunării, pe care o întruchipa până la 1453, când Constantinopolul – ultima rămășiță a Bizanțului – era cucerit de turcii otomani.

Migratori. Abandonată, la 271, de Imperiul Roman, Dacia rămânea aceeași poartă larg deschisă și imposibil de apărat împotriva valurilor numeroase de seminții tribale venite chiar din Estul îndepărtat; popoare nomade care își căutau un loc mai bun de așezare (popas).

În consecință, până la 1241 teritoriul daco-roman a fost ocupat, stăpânit, părăsit sau devenit spațiu etnogenetic în care, prin amestec, s-au plămădit românii, prin interferarea cu acestea. Principalele popoare care au trecut și locuit fosta Dacie romană au fost: goții, hunii, gepizii, avarii, slavii, bulgarii, unghurii, pecenegii, uzi, cumanii și tătarii.

Primii care au luat locul romanilor în Dacia au fost dacii liberi și carpii. Au urmat triburi germanice, precum goții și alte neamuri din același trunchi ca vizigoții și ostrogoții. Aceștia, între 331 și 375 au recurs la incursiuni și chiar războaie împotriva legiunilor romane din stânga Dunării (Moesia), până în Dobrogea.

În intervalul mare de timp 376–602 hunii lui Attila au constituit un fel de Confederație întinsă din stepele nord-pontice, controlând fosta Dacie și ajungând între 408–483 în Panonia. Aici hunii își stabileau centrul de putere, așteptând momentul favorabil de a ataca Imperiul roman de Apus.

Lansat adesea în incursiuni și războaie de jaf împotriva acestuia, Attila atacă în 451 Galia, într-un război pe care îl pierde în celebra bătălie de pe Câmpiile Catalaunice. Murind la scurt timp după acea dată, în 454, învinsă de o coaliție de popoare migratoare: ostrogoți, heruli și gepizi, confederația hunică era destrămată. Retrași în stepele nord-pontice, „patria” lor de pornire, resturi de huni continuă să hărțuiască Imperiul Bizantin.

Slavii, un neam tiurcic din Mongolia, un popor migrator ajuns în nordul Mării Negre, în anii 520–530, în alianță cu triburi protobulgare, atacau, de asemenea, Moesia. Păștori și nomazi interesați de sedentarizare în zonele cu pășuni, unele triburi slave se așează în regiunile extracarpatiche ale fostei Dacii (Moldova și Muntenia de mai târziu).

Atacați de avari, în 578, slavii nord-dunăreni s-au amalgamat cu aceștia ținând deopotrivă străpungerea frontierei bizantine de pe Dunăre. În 602, după un alt atac împotriva Bizanțului, slavii și avarii ocupau și luau în stăpânire un vast teritoriu al acestuia până în Munții Balcani. Peste slavii așezați aici au năvălit, la circa 660, protobulgarii lui Asparuch. Acesta, războindu-se cu bizantinii, reușea să formeze un stat recunoscut de Constantinopol. Era așa-numitul Țarat bulgar (681–1018) care, în 864, tot de la Bizanț, primea creștinismul ortodox.

Un alt popor nomad, care se leagă secole în șir de istoria națională a românilor, sunt unghurii. Nomazii fino-ugrici (înrușiți cu finlandezii), stabiliți între Nipru și Don, sunt constrânși de pecenegi să migreze. În 890 se mută în așa-numitul Atelcuz din zona nordului Mării Negre. Incitați de Bizanț, unghurii atacă Țaratul bulgar abia constituit. Învinși însă, între 896–900, cele șapte triburi maghiare conduse de Arpad, sub presiunea pecenegilor și bulgarilor, părăsesc Atelcuz. Sunt obligați să străbată

Carpații nord-estici și să ajungă în Panonia, fostul centru de putere hunică al lui Attila. De aici, sub imboldul mirajului occidental, atacă pe germanii lui Otto I cel Mare care îi înving pe râul Lech, la 955, fiind obligați să-și schimbe direcția de expansiune spre Est.

*

Ce s-a întâmplat cu populația autohtonă romanizată sub aceste stăpâniri străine? S-a spus și se mai spune că retragerea autorităților și armatei romane din Dacia Traiană a fost însoțită de strămutarea întregii populații dincolo de Dunăre în așa-numita Dacia Felix, provincie numită astfel de împăratul Aurelian. S-a mai afirmat că romanofonii nord-dunăreni n-ar fi putut dăinui sub noii stăpâni, fiind exterminați sau asimilați de aceștia din urmă, prin uitarea limbii latine, principalul element definitoriu al unei comunități etnice.

Izvoarele istorice însă, inclusiv cele arheologice, au arătat că acele seminții euro-asiatice n-au exterminat pe autohtoni. Aceștia, pe de altă parte, nu s-au rupt total de imperiu; cu atât mai mult că acesta era în permanență o atracție pentru migratori. Ca atare – cum demonstrează istoricii în materie – frontiera sud-dunăreană n-a fost niciodată ermetizată. Înșiși noii stăpâni ai Daciei, în afară de incursiuni războinice de dislocare a acelei frontiere, în timpul dominației lor, aici, au împletit relații economice cu centrele urbane înfloritoare de pe partea opusă a Dunării. Legături de acest gen s-au desfășurat timp de secole.

În anii 306–337, de pildă, Imperiul Roman arunca poduri peste Dunăre, dintre care unul îi deschidea influența și chiar extensiunea într-o largă zonă cuprinzând câmpia Munteniei și Olteniei, în adâncime până la Ploiești (vezi Brazda lui Novac). În același răstimp, contactul cu Imperiul se realiza și prin creștinism, începând din Scythia Minor (Dobrogea), prin răspândirea lui – conform tradiției – de apostolul Andrei, fratele apostolului Petru.

Întrepătrunderea contactelor și a intereselor între romanitatea daco-romană și cea sud-dunăreană a continuat și sub Bizanț (586–587), cu ocazia unor raiduri avaro-slave din Scythia Mi-

nor. Într-un moment de reorganizare a trupelor romano-bizantine, un soldat rosti cuvintele, devenite celebre pentru istorie: „Torna, torna, fratre“! (Întoarce-te, frate!). Lingviștii consideră acele cuvinte ca argument al unui dialect oriental al limbii latine. O latină populară rusticizată și o dovadă că aceasta exista la finele secolului al VI-lea. Sunt, de asemenea, semnificative un șir de cuvinte de bază de sorginte latină ce se găsesc modulate în limba română: cetate, pardoseală, bătrân, sat, luptă, bătălie, armă, săgeată, scut etc.

Continuitate și etnogenză. Ce s-a întâmplat cu populația romanizată sub stăpânirea migratorilor euro-asiatici? S-a spus și se mai susține de unii istorici că romanofonii nord-dunăreni rămași aici n-ar fi putut dăinui sub noii stăpâni, fiind exterminați sau asimilați.

Românii nord-dunăreni – potrivit istoricului Rösler și a altor adepți ai acestuia – sunt urmașii romanității sud-dunărene, vlahii din spațiul munților Hemus și Pind. Aceștia, în secolele XII–XIII, au constituit Imperiul vlaho-bulgar condus de frații Petru, Asan și Ioan (Ioniță). După destrămarea aceluia stat, chipurile, prin intruziuni, Muntenia, Moldova și chiar Transilvania ar fi fost populate de romanitatea sud-dunăreană.

Întocmai ca vlahii sud-dunăreni, valahii nord-dunăreni, în condiții infinite mai grele, și-au găsit adăpost și mod de viață în zonele numeroase împădurite, dar mai ales montane. Un spațiu, mai ales în Transilvania, ce nu era în calea migratorilor, așezați de regulă în zone de câmpie, în Muntenia și Moldova, în preajma Dunării, atrași de același miraj roman sau bizantin. Drept urmare, multe secole până la încheierea unei statalități românești, zona Carpaților cu precădere, cu întregul podiș transilvănean, a constituit leagănul viețuirii și locuirii unei populații predilect de păstori și crescători de vite, din mijlocul căreia au răsărit nuclee de statalitate, în pofida multor factori antagonici.

*

Etnogeneza românească în decursul plămădirii ei este marcată, începând cu secolul al VII-lea, de migrația slavilor (sclaviinii), o populație agricolă și de păstori de câmpie care s-a interfe-

rat cu daco-românii. Numărul acestora a fost atât de mare, încât au umplut părți întregi ale Moldovei și Munteniei. Atrasă de Bizanț, cea mai mare parte a slavilor s-a revărsat peste Dunăre, ocupând părți ale imperiului. S-au așezat aici și și-au organizat mici formațiuni statale. Cât privește pe slavii nord-dunăreni, aceștia i-au întâlnit pe protoromânii cu care au conviețuit și s-au amalgamat în decursul timpurilor prin relații complexe. Existența în limba română a numeroase cuvinte de origine slavă demonstrează cât de fructuoasă a fost o asemenea simbioză.

Etnogeneza românească, în general, s-a încheiat în secolele al VIII-lea și al IX-lea. Un proces consemnat în izvoarele epocii cu numele de vlah, valah, voloh și blac. Un nume german care definește romanitatea, preluat de slavi. Poporul nord-dunărean se numește „rumân“ (român). Limba acestuia păstrează în structura ei trei componente: substratul geto-dac, stratul roman și un alt strat slav. Din acel amestec de influențe, sub raportul fondului de cuvinte, 60 % dintre acestea sunt de origine latină. Contribuția slavă deține o pondere însemnată sub raport lexical. Cam în același timp, apar ca popoare cu rădăcini lingvistice latine nu numai vlahii sud-dunăreni, ci și francezii, italienii și spaniolii.

Numindu-se rumâni (români) în perioada migrațiilor, nord-dunărenii au păstrat în etniconul lor numele Romei și al Imperiului romano-bizantin (Bizanțul). Persistența numelui de român în mentalul colectiv s-a datorat și legăturii cu Constantinopolul, de la împăratul Constantin cel Mare la Justițian care, între timp, au întins garnizoane dincolo de Dunăre. Acea prezență romano-bizantină a imprimat în limba română doi termeni esențiali de origine latină: împărat (imperator) și domn (dominus).

Cum s-a produs acea simbioză între daco-romani și populațiile migratoare, îndeosebi acelea care, prin civilizare, au renunțat treptat la distrugerii, jafuri și omoruri fără rost, asigurând condiții de conviețuire? Erau atitudini vădite de pecenegi, cumani, unguri și mai târziu chiar tătari. Cum au reușit românii să supraviețuiască de-alungul secolelor fără un stat propriu?

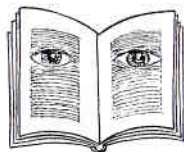
Protoromânii și apoi românii nord-dunăreni, în timpul marilor migrații, au trăit în comunități numite „românii populare“ (N. Iorga). O formă de organizare social-economică și „militară“ a unei populații abandonate și rămase la marginea unui imperiu. De regulă, acele „românii populare“ ființau în zone agricole și pastorale, după dezurbanizarea Daciei de migratori, băștinași și coloniști, trăind laolaltă. Acele forme arhaice de asociere erau un fel de „republici țărănești“, menționate de Dimitrie Cantemir pentru Moldova de la începuturile evului mediu.

Comunitățile menționate erau de fapt obști sătești, o celulă socială la temelie populației daco-române și apoi românești în decursul mileniului migraționist (271–1241). O formă de solidaritate compusă din familii înrudite și alte grupuri cu interese identice, să se apere și să lucreze în comun. Când urmau vremuri mai bune, componenții ai acestor asociații erau tentate să se întoarcă la matcă (vezi fenomenul din perspective raidurilor prădalnice ale tătarilor).

Activitatea economică se baza pe cultivarea individual și în comun a pământului deținut și creșterea vitelor, acestea cu deosebire în zonele de deal și munte. Sub raport territorial, mai multe obști dintr-o zonă se asociau în confederații sau, pe plan mai mare, în Țări (latinescul Terra). Un nume purtat de multe comunități largi, încununat chiar cu succes pe planul organizării statale românești: Țara Românească, Țara Moldovei, Țara Bârsei etc. Un proces cu o durată lungă, începând cu primele migrații, răstimp în care se impun un șir de reguli, legi nescrise și chiar instituții, toate întrupate în cutume sub numele de „obiceiul pământului“.

Se poate conchide că, în mileniul migrațiilor, autohtonii daco-români au supraviețuit și s-au metamorfozat într-o etnie distinctă. Au fost influențați în procesul de etnogeneză, fără a-și pierde fibra latină. Cazul românesc, extrem de complex, inclusiv prin durata lui lungă plină de dezastre și perturbări externe, seamănă într-un anume fel cu populațiile occidentale care, prin amalgamare, au devenit națiuni de sorginte latină.

În ce-i privește pe români, când Ștefan cel Sfânt, regele Ungariei, la anul 1000, traversa Tisa, se izbea aici de un șir de voievozi și cnezi, nuclee statale cu „populație băștinașă româno-slavă“. Era o structură demografică în care românii coabitau alături de slavi, aceștia de mai multe culori: bulgari în Muntenia, poloni, galițieni și chiar lituanieni în Moldova. Spațiul demografic carpato-dunărean era extrem de complex, ca de altfel întreaga Europă. Populațiile depășiseră faza tribală, dar nu ajunseseră la stadiul conștientizat de națiune. Ca de altfel în toate imperiile epocii, care erau un amalgam de felurite etnii.

Capitolul 2

ÎNTEMEIEREA ȚĂRII ROMÂNEȘTI ȘI A MOLDOVEI

Românii, ca mare comunitate din spațiul carpato-danubian, definită ca entitate distinctă, ieșiți dintr-un lung proces de etnogeneză, în mijlocul unor neamuri migratoare, în secolele IX–X se află și ei în prag de organizare politico-statală; în genul în care migratorii sedentarizați din Peninsula Balcanică, prin croirea de formațiuni statale, rupeau părți din Imperiul Bizantin.

La finele secolului al IX-lea și începutul celui următor, românitatea din Transilvania se afirma prin încheierea unor asemenea formațiuni. Apar astfel cnezatele (ducatele) lui Gelu, Menumorut și Glad. Numele acestora figurează în documente târzii (*Anonymus*), dar semnificative pentru acea fază istorică de românitate. Căpeteniile menționate erau organizate în cnezate, teritorii cuprinzând porțile Meseșului până la izvoarele Someșului, cu centrul la Dăbâca (Gelu). Un alt cnezat era întins între Mureș și Someș cu cetatea Biharea (Menumorut). O a treia entitate cnezială ar fi cuprins zona dintre Mureș și Dunăre (Glad).

Acele mici formațiuni etatice româno-slave au existat înaintea pătrunderii ungarilor în Transilvania, începând cu anul 1000. Ștefan cel Sfânt trecea dincolo de Tisa după ce învingea pe Ah-tun, Gyula și Kean. În Transilvania găsea alte „țări“, în frunte cu cnezi și voievozi ca, de pildă, ai Banatului de Severin, Mehădiei, Caransebeșului, precum și în Zarand, Beiuș, părțile Clujului, Maramureș etc. Unele comitate erau conduse de adunări sau diete. Mai mult, între Ungaria de dincolo de Tisa și Transilvania exista o frontieră vamală, unde erau taxate „sărurile regești“ expediate în Ungaria.

După supunere, Transilvania era organizată într-un voievodat autonom. De pildă, ca un gest de autoritate, voievodul Ladislau nu recunoaște pe noul rege al Ungariei, Carol de Anjou. Contradicții similare apăreau și în relații cu alți voievozi ro-